

Gødningsbiller

Gødningsbiller omfatter forskellige grupper af biller, men de fleste hører under familien torbister. I denne familie findes møgbiller, møggravere og skarnbasser. I Danmark findes der ca. 90 arter af torbister, hvoraf de 53 lever i og af lort. Mange af disse 53 arter er temmelig sjældne i Danmark.

Ligheder

Alle torbister har en meget kompakt kropsbygning. De ligner små tætte tanks og er næsten lige så høje, som de er brede. Deres seks insektben er korte og kraftige og meget gode til at grave med. Gødningsbillerne har et lille hoved, som sidder tæt til brystet, der igen sidder tæt til bagkroppen. Under dækvingerne på bagkroppen, befinder flyvevingerne sig. Alle gødningsbiller kan flyve. De har små antenner med en lille kølle eller vifte yderst. Gødningsbiller kan ikke bevæge sig særlig hurtigt, men de er virkelig gode gravere. Så finder man dem i lort, skal man være kvik med kameraet, da de ellers hurtigt har gravet sig ned igen.

Forvekslingsmuligheder

Gødningsbiller kan nemt forveksles med andre biller fra samme familie. Men finder I en levende bille i en lort, kan I være rimelig sikre på, at det er en gødningsbille, da gødning er et meget specialiseret levested. Andre biller kan findes udenpå lorten, hvor de måske bare er på vej hen over en forhindring.

Udover torbister, findes der også møgkærer og andre meget små biller i lort. Disse er lavere end de er brede og er ofte mere runde i formen. Deres seks ben er korte og spinkle. De har også et lille hoved, som sidder tæt på brystet, der sidder tæt på bagkroppen. Det kan

dog i nogle tilfælde være lidt svært at se, hvornår den ene del slutter, og den anden begynder. Møgkærer svømmer bogstavelig talt rundt i lorten. De graver ikke, som torbisterne, men deres gode svømmeben og flade, runde krop gør det nemt for dem at svømme rundt.

Måneplettet møgkær
Foto Michael Winther

Derudover findes der en del andre billearter, der også lever i lort, men ikke af det. Det er fx rovbiller, der er meget aflange biller, med korte dækvinger, som kun lige dækker brystet. Robiller er, som navnet peger på, rovdyr. De æder æg og larver i lorten, samt diverse smådyr.

Stor kæmperovbille
Foto Michael Winther

Super sej!

Alle torbister i lort lever af lort – både de voksne og larverne. De voksne klemmer saften ud af lorten og drikker det, mens larverne lever af de tørre rester. Gødningsbiller er

ikke ret glade for lort fra rovdyr, som hunde, katte og ræve. Nogle få arter kan finde på at æde af det, men de vil allerhelst have lort fra planteædere. De foretrækker tit én type lort, fx kokasser, fremfor hestepærer.

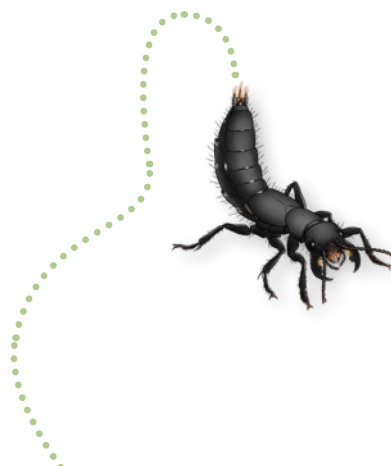
Alle torbister i lort graver gange. Møgbillerne graver gange i selve lorten, hvor de laver et lille børneværelse. Møggraverne graver gange ned i jorden lige under lorten. Hervede laver de små børneværelser, hvori de putter en klump lort til larven. Ovenpå denne klump lort lægges et æg. Skarnbasser graver gange ned i jorden ved siden af lorten.

Kokasse fyldt med liv
Foto Maja Moholt

Nogle gange ligger gangene op til en meter væk. De laver også børneværelser med lort og et enkelt æg pr. værelse.

Gødningsbiller, og de fleste andre slags biller, lugter med antennerne – helt præcist med den lille kølle/vifte, som sidder på spidsen af antennerne.

Skovskarnbasse
Foto Naturhistorisk Museum Aarhus

Skovskarnbassen er vores mest almindelige skarnbasseart i Danmark. Den kan faktisk også leve af kompostaffald og ådsler. Den er dog meget glad for lort, da én lort er som en kæmpe buffet med masser af føde, også selvom de skal dele med de andre dyr.

Trehornet skarnbasse
Foto Naturhistorisk Museum Aarhus

Trehornet skarnbasse er en af de meget få arter af gødningsbiller, vi har i landet, der triller en klump lort hen til deres gang. De lever i monogame forhold, dvs. en han og hun bliver sammen hele deres voksne liv. Skarnbassernes gange til børneværelserne kan være helt op til 1 meter dybe og de tager ofte 3-4 dage at grave! Med så dybe gange, vil der typisk være flere børneværelser.

Lakrød møgbille
Foto Michael Winther

Lakrød møgbille er en art, som er meget synlig, da den har flotte røde dækvinger.

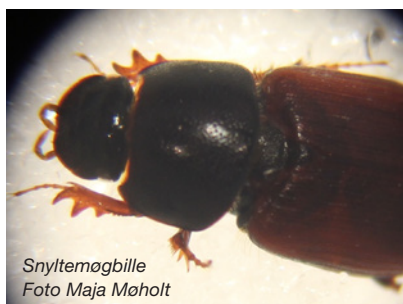

Rødbuget møgbille har også røde dækvinger, men den er også rød på maven.

Måneplettet møgkær
Foto Naturhistorisk Museum Aarhus

Måneplettet møgkær er den største af møgkæerne. Den er nem at kende, da den har to gullige pletter bagerst på dækvingerne og to mørkerøde pletter forrest. De røde pletter er nogle gange svære at se, så det kan hjælpe at se den fra flere sider.

Snyltemøgbille
Foto Maja Møholt

Snyltemøgbille er et megasejt dyr! Den snylter nemlig på skarnbasser. At snylte betyder at udnytte andre. I dette tilfælde udnytter snyltemøgbillen skarnbassernes hårde arbejde med at grave gange og børneværelser, samt at få lort ned i børneværelserne. Den går nemlig ned i gangene, når skarnbasserne er færdige, og lægger et æg på den klump lort, som var tiltænkt skarnbassens larve. Her æder snyltemøgbillens larve af lorten, hvilket kan betyde, at skarnbasselarven ikke overlever eller blot bliver en noget mindre voksen bille, end normalt.

Skovmøgbille
Foto Maja Møholt

Skovmøgbille findes kun i eller tæt på skove. De kommer ikke ret langt væk fra skyggen under træerne.

Derimod findes **rødhalet møgbille** kun ude i det åbne, hvor der ikke er ret mange træer.

Månetorbist
Foto Maja Møholt

Månetorbist er så sjælden, at den kun findes på Samsø.

